

Теодора Кирилова Христова

**Културната идентичност, отразена в
регионалната преса
(в. „Струма“ и в. „Вяра“)**

АВТОРЕФЕРАТ

*на дисертационен труд за присъждане на образователна
и научна степен „доктор“ по докторска програма
„Връзки с обществеността“ в професионално направление
3.5. Обществени комуникации и информационни науки, област
на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки*

Научен ръководител:
проф. д.ф.н Анна Чолева-Димитрова

Рецензенти:

Благоевград, 2023 г.

Дисертационният труд е с обем от 203 страници и съдържа увод, изложение в три глави, заключение, приложения и списък с ползвана литература. В края на всяка глава са изведени основни изводи и обобщения. Използвани са 114 литературни източника. Дисертацията съдържа 173 бележки под линия. В текста са включени 46 фигури и 2 таблици.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита пред научно жури от катедра „Връзки с обществеността” на Правно-исторически факултет към Югозападен университет „Неофит Рилски” – Благоевград.

Публичната защита на дисертационния труд **„Културната идентичност, отразена в регионалната преса (в. „Струма“ и в. Вяра“)** ще се проведе на ..... 2023 г., от ..... часа, в зала .....

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се на интернет страницата на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград и в катедра „Връзки с обществеността“, кабинет 1353, гр. Благоевград, ул. „Иван Михайлов“, № 66, ет.3

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на темата

Културата, като основна форма на живота, изпълнява същностна роля със своята уникална характеристика. Тя заема голямо социално пространство и се състои от много елементи, някои по-очевидни от други. Културата прозира в дрехите, които носим, изразява се чрез езика, който говорим и храната, която ядем. В културата са вградени човешките обичаи и ценности. Тя е неразделна част от религиозните вярвания, суеверия, митология, философия и креативност.

Социологът Г. Фотев, разглежда понятието „култура“ като „фундаментално условие за съществуването на обществото и респективно е фундаментален обяснителен принцип на обществения живот на човека като свободна в обществото индивидуалност“¹.

Културата е процес, чрез който хората формират своята морална философия и мироглед, своя език и усещането за принадлежност към някаква социална общност, изразявайки своята идентичност.

Познати и описани са много структурни градива, които отразяват културата в човешкото общество. В

---

¹ Фотев, Г. История на социологията, Том I, София, 2002, с. 335.

настоящото изследване избираме да направим определен анализ на средствата за масова информация, които могат да бъдат разглеждани като представителни и актуални фактори на съвременното състояние на човешката комуникативна същност.

Медиите играят основна роля в трансформирането на обществото в глобализирания свят. Те се използват за комуникация, разпространение на информация, реклама, за изразяване и споделяне на мнения и идеи и за оформяне на общественото мнение.

Дисертационния труд е опит за представяне на културата като форма на менталния живот, като средство за отразяване на универсалните ценностни системи на социалните групи. В този смисъл медиите ще се разгледат като културна форма, подчиняваща се на иманентните качества на самата култура.

Печатните медии – вестниците, списанията, периодичните издания, са едни от най-важните и надеждни източници на информация. Основното им качество е отношението им към външния свят. Те не са само средство за комуникация, а рамкират образи на реалността и са същностен фактор за формирането на обществото. Те са гръбнакът на информацията и културата на обществото. Печатните медии, дори след появата на електронните, не са загубили своето влияние и доверие досега. Те са един от незаменимите инструменти на обществото, който помага на всеки индивид да общува и да си кореспондира. Използват се предимно като удобно

средство за получаване на новини и всякакъв вид информация, изкуство и други форми на човешко взаимодействие. Печатните медии са оформили начина, по който ние учим, мислим и действаме в съвременното общество. Както националните, така и регионалните вестници, могат да помогнат за възстановяване на доверието на хората, като осигурят поток от надеждна информация. Печатните медии осигуряват връзката на институциите с хората и затова са все още така желани и дори в епохата на информационната революция те са най-влиятелният инструмент от бита, културата (в частност езика), образованието и цялостното битие на индивида.

Културното наследство и културната идентичност продължават да бъдат приоритетни направления в дейността на редица европейски институции. През 2018 година Европейската комисия подчертава тяхното значение и насочва вниманието на страните членки на Европейския съюз към използване потенциала на културата като движеща сила. „Богатото културно наследство на Европа и динамичните сектори на културата и творчеството в Европа укрепват европейската идентичност и създават чувство за принадлежност. Културата насърчава активното гражданско участие, общите ценности, приобщаването и межкултурния диалог в Европа и по цял свят“².

---

² Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и Социален Комитет и Комитета на Регионите - Нова европейска програма за култура. Брюксел 22.05.2018 г. COM(2018) 267 final

Централната идея в настоящия дисертационен труд е да се изследва „образът“ на културната идентичност, очертан основно чрез печатни издания. В потесен смисъл насочваме вниманието си към Югозападна България като административен регион и към утвърдените действащи местни медии. Актуалността на избраната тема се обуславя не само от глобалното значение на културата и нейната роля за взаимно опознаване и сближаване, но и от *връзката между медиите с общностите и групите на регионално ниво*. Като подчертаваме и значението на културата като феномен, която има пряко участие в цялостното развитие на обществото, признаваме, че тя е един от основните фактори на прогреса, и непосредствено участва и влияе върху многообразните форми на материалното и духовното развитие във всеки обществен напредък. От друга страна всички проблеми, свързани със създаването, възприемането и разпространяването на културни единици и традиции, създават и дискуссионен фон, за който напоследък се говори – и то във връзка с т. нар. полифункционалност на културите (мултикултуралност). „Културата обединява всички мечти и усилия, насочени към оформяне на облика на човечеството“.³

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3f247271-5e5e-11e8-ab9c-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF> с. 1.

³ Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, Съвета, Европейския Икономически и Социален Комитет и Комитета на Регионите - Съобщение относно Европейска програма за култура в глобализиращия се свят {SEC(2007) 570 - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52007DC0242>

2. Обект и предмет на дисертационния труд

Обект на изследване е културната идентичност на Югозападния регион.

Предмет на дисертационното изследване са текстове от регионалните ежедневници – вестник „Струма“ и вестник „Вяра“. Включват се, освен най-често споменаваните културни събития, и специално изследване на антропонимията в Благоевград през 2016 г., както и на фестивала „Франкофоли“.

3. Изследователска теза и хипотези

Изследователската теза на дисертационния труд е свързана с твърдението, че медиите поддържат културната идентичност като специфичен образ чрез дискурса на регионално ниво.

Всеки район, по-голяма област в България, в Европа или в света, има своя култура и идентичност. Югозападният регион е част от културното многообразие в България, затова ще се опита да изследваме наличието на ярки отличителни черти.

Научно-изследователската работа е ориентирана към доказване или опровергаване на следните хипотези:

Хипотеза 1: Културната идентичност на Югозападния регион намира отражение на страниците на регионалната преса.

Хипотеза 2: Поставя се акцент (от страна на журналисти и редактори) най-вече върху събития от културен характер, които са свързани с българската традиция.

Хипотеза 3: Отразяването на събития с международно значение също имат влияние върху изграждането на културен образ и допълват идентичността на региона.

Хипотеза 4: Личноименната система, макар и несистемно представяна в местната преса, в резултат на проведено социономастично изследване, доказва, че е запазила традицията в именуването през вековете.

Хипотеза 5: Езикът на текстовете, конкретно изследваната лексика, е доказателство за съхранената културна идентичност в региона.

4. Цел и задачи на изследването

Целта на дисертационното изследване е да разкрие доколко печатът, в лицето на регионалните ежедневници – вестник „Струма“ и вестник „Вяра“, отразява културната идентичност на населението в Пиринския край. Основна цел е да се анализира лексиката на текстовете, които представят най-ярките проявления на културата на местните жители като тяхна уникална характеристика за съхранена традиция и търсене на място в един глобален свят.

Обектът, обхватът и целта на изследването водят до поставянето на конкретни **задачи** в теоретичен и в практически план:

1. Да се анализират научни разбирания и становища за културата.

2. Да се изведат елементите на културата и моделите, свързани с нейните проявления и измерения.

3. Да се очертае ролята на медиите като посредник при формиране на културната идентичност.

4. Да се проследи с какви езикови средства регионалните ежедневници в „Струма“ и в „Вяра“ разкриват културната идентичност.

5. Да се изведат ключовите думи, които ще бъдат формулирани като единици на контент анализа.

6. Да се сравни честотната употреба на ключовите думи в двата ежедневника.

7. Да се определи произходът и значението на думите, включени в изследването.

8. Да се установят традиционните и неолексикалните практики, отразени в наблюдаваните регионални ежедневника.

9. Да се изследват съвременните антропоними в Благоевград, които са важни знаци за културната и националната идентичност и значима част от лексикалното богатство на езика.

10. Да се проведе анкетно допитване, свързано със значими за Благоевград и региона културни събития, да се систематизират данните и подложат на анализ.

5. Методология на изследването

Основен метод, който е използван в рамките на емпиричното изследване, е контент анализът. Той е „една от най-важните изследователски техники в социалните науки“⁴ и е адекватен и логичен начин да се изследва какво и как медиите представят и какво е желаното внушение. Контент анализът е приложим за съпоставяне на текстове от един автор както за ограничен период от време, така и за различни времеви периоди.

Вторият метод е дискурс анализът, което показва, че нашият интерес е насочен не само към конкретни, чисто езикови характеристики на публицистичния текст, но и към по-общия културен контекст, който предопределя използването на определени езикови средства.

Целта на проучването и поставените конкретни задачи позволяват в работата да бъде използван и лексикален анализ, като съвременен езиковедски метод. Лексикалният анализ на дадена дума се извършва с помощта на различни езикови речници. Целта е да се определи произходът и значението на отделните, включени в изследването, лексикални единици.

---

⁴ Krippendorff, K. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology. Sage publication international and professional Publisher Thousand Oaks. London. New Delhi, 2004, pp 13.

Използвани са и други способности, като класификация на имената (напр. по езикова принадлежност; старинност на съществителните нарицателни и съществителните собствени имена); статистически анализ – прилага се за определяне на състава и типовете имена.

6. Ограничения на изследването

Поради многоаспектността на темата се налага да поставим и някои ограничения, наложени от различни фактори.

Първото ограничение е наложено в избора на средство за масова информация, от всички медии ние се спираме на печатните медии и по-конкретно на вестника. Като надежден източник на информация чрез него ще изпълним най-обективно целите и задачите в дисертационния труд.

Второто ограничение произтича от времевия обхват на изследването. В резултат на предварително проучване избираме една конкретна календарна година, в която концентрацията на целевите ни статии е най-голяма.

Трето, ограничения съществуват и в обема на изследвания емпиричен материал. В обхвата на изследователското внимание попаднаха теми, които по дефиниция и на практика имат най-голяма връзка с културата, т.е са пряко свързани с отразяване на културната идентичност на дадения регион.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с обем от 203 страници и съдържа увод, изложение в три глави, заключение, приложения и списък с ползвана литература. В края на всяка глава са изведени основни изводи и обобщения. Използвани са 114 литературни източника. Дисертацията съдържа 173 бележки под линия. В текста са включени 46 фигури и 2 таблици.

Структурата е следната:

Увод

ПЪРВА ГЛАВА. Културата като феномен на човешкото битие

- 1.1. Дефиниции и разбираня за *културата*
- 1.2. Нива и подходи за определяне на културата
- 1.3. Елементи на културата
- 1.4. Модели на културата
- 1.5. Идентичност
  - 1.5.1. Видове идентичност
- 1.6. Изводи

ВТОРА ГЛАВА. Ролята на медиите (в частност на пресата) в обществото

- 2.1. За значението на медиите
- 2.2. Медиите и комуникацията
- 2.3. Теории за функционирането на пресата

2.4. Специфика на вестника като медия

2.5. Вестниците в Югозападна България – обща характеристика

2.6. Изводи

ТРЕТА ГЛАВА. Изследване на регионалните ежедневници – вестник „Струма“ и вестник „Вяра“

3.1. Методология на изследването

3.2. Събития, които отразяват традиция или ритуал

3.2.1. Ритуалът „Курбан“

3.2.2. Ритуалът „Сватба“

3.2.3. Празникът „Сурва“

3.3. Събития, свързани с изкуството

3.3.1. Събитието „Изложба“

3.3.2. Фестивалът „Франкофоли“

3.4. Изследване на мнението на целевите групи относно фестивала „Франкофоли“

3.5. Личните имена като знаци за културна идентичност. Антропонимно изследване на личните имена на новородените в Благоевград през 2016 г.

Заключение

Библиография

Приложения

Приносни моменти

Публикации по темата на дисертацията

Използвана литература

III. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В увода на дисертационния труд е изложена актуалността и значимостта на темата и изследването. Дефинирани са обектът, предметът, и основната теза. Конкретизирана е целта на изследването и задачите, произтичащи от поставената цел. Изведена е методологията за реализиране на поставената цел и изпълнение на формулираните задачи, и са посочени ограниченията пред разработката.

ПЪРВА ГЛАВА

Културата като феномен на човешкото битие

Първа глава на дисертационния труд изяснява понятията *култура* и *идентичност*. Представени са тяхната същност, характеристики и разбираня. Разгледани са елементите на културата и моделите, свързани с нейните проявления и измерения.

В теорията, а и в терминологичната практика, едва ли има по-сложно понятие за дефиниране от термина „култура“⁵. Всеки ден го използваме или се срещаме с него. И ако човек се запита *що е това култура*, трудно може да намери веднага еднозначен и доминиращ отговор.

---

⁵ Дулов, Вл. Социология на културата, 2004, с.20; Ганев, Ст., При изворите на културата. с. 13; Попов, К. Културата, 1979, с. 5.

Причината е, че културата е многопланово и многолико понятие с много определения и интерпретации, и поради тази многопластовост и многостранност се подчинява трудно на единно определение. Тя е, като че ли, неограничена, както са неограничени човешката енергия и интелектуалните възможности. Силата на културата като ментален феномен идва от това, че тя е свързана с цялостната жизнена дейност на човека. Някои автори изброяват над 300 различни дефиниции за култура, но не е изключено те да са много повече. Трудността за тяхното тълкуване се състои в това, че засягат различни разбирания или критерии за оценяване на човешката дейност.

Културата обхваща съвкупността от традициите на общността, определя поведението на своите членове, включително на качествените характеристики на тези традиции в даден момент и на дадено място. Културата улавя характеристиките на живота на етническата група в географската област или в общността. Културата съдържа системата от ценности и идеи, които отразяват психиката на членовете в общността и определят специфичните условия за формирането на индивида. Тя е не само средство за комуникация между хората, тя обвързва човека със себеподобните му, като създава доверие и ориентация, и по този начин се полага основата на принадлежност и идентичност.

Проследявайки етимологията на термина *култура* стигаме до заключението, че днес той представя съвкупността от всички постъпки, постижения и нагласи на човека и се превръща в съставен градивен елемент на всекидневния живот на хората и прониква дълбоко във всички социални структури.

В първа глава са представени различни авторови виждания за културата, които не са изчерпани и могат да бъдат обширно продължени. Когато говорим за култура трябва да я приемаме в две насоки: като човешки артефакт, където всеобщият признак на човешката същност е духовността, познанието, разума и като обективна природна даденост върху която човек е въздействал, изменял и преобразувал.

За определянето на културата съществуват различни нива и подходи. Чрез тях стигаме до обобщението, че понятието за култура се формира още от древността, а всички следващи периоди допълват, удължават, рафинират тезите, направени в зората на човешкото съзидание. Културата е съществена характеристика на човека, отличаващо го от животните, които се адаптират към околната среда, а не целенасочено да го променят като човек. В резултат на тази трансформация се формира изкуствен свят от артефакти, чиято съществена част, освен материални обекти, са идеи, ценности и символи.

Изследването на културата показва, че нейното съдържание е съставено от свързани помежду си елементи, всеки от които изпълнява специфична функция.

Развитието на структурните елементи на културата до голяма степен зависи от способността ѝ да изпълнява ефективно своята роля в обществото. Основните, най-стабилните открояващи се елементи на културата са *език, социални ценности, ценностна система, социални норми и обичаи, традиции и обреди*. Те формират ядрото на социалната култура като ценностна система за регулиране на човешкото поведение. Отношението между отделните конструктивни елементи могат да бъдат представени чрез три модела, които не са случайни. Моделите, които наблюдаваме в житейските навици на която и да е група хора, могат да се видят в невидимите твърдения за истината, вярванията, ценностите и очакванията, които хората споделят.

Когато външен човек изучава непозната култура, важна част от процеса е да се открие „мирогледът“ на ценностите, вярванията и очакванията. Когато тези невидими черти се разберат, е по-вероятно съществуващите структури и навици да имат смисъл, а също така е по-вероятно промените или въвеждането в културата да бъдат представени по приемливи начини.

В пети параграф на базата на разгледани различни формулировки, дефиниции и обяснения за термина *идентичност* стигаме до извода, че тя е отличителният характер, принадлежащ на всеки отделен човек или

споделена от всички членове на конкретна социална категория или група. Идентичността е израз на индивидуалност или групова принадлежност.

Разглеждат се видовете идентичности, като акцентът е само върху тези, които имат най-тясна връзка с темата на нашето изследване.

Обективната идентичност се съдържа в акта за раждане, паспорта и други официални документи, отнасящи се до индивидите, докато субективната е усещането за това кой съм аз като човешко същество.

Заради участието ни в социални групи, с които сме междуличностно обвързани се говори за социална идентичност.

Нашата идентичност, в по-голямата си част, е повлияна от социалната обстановка, тъй като силите на социалния колектив са много по-големи от волята на индивида да изгради своя собствена идентичност.

Културната идентичност се счита за една от фундаменталните прояви на идентичност на индивида и степента, до която той разглежда себе си като представител на дадена култура. Тя се използва за означаване на лично и колективно разбиране за принадлежност към определена група. Това е степента, в която индивидите смятат себе си за уникални представители на определена група, въз основа на културни маркери като националност, раса, пол, и религията. Културната идентичност на човек се подсилва от самовъзприятието и възприятие от другите. Тя включва

винаги историческа перспектива, тъй като се формира чрез предаването на ценности от поколение на поколение.

Локалната идентичност е продукт на емоционалните връзки с родното място, а регионалната се отнася до по-широки територии, с които отделните индивиди могат да свържат своя родов произход. Регионалната идентичност представлява чувство за принадлежност към региона или мястото, където човек живее. В контекста на човешкото развитие е важно да се определи начинът, по който регионалната идентичност влияе върху способността на различните социални агенти.

ВТОРА ГЛАВА

Ролята на медиите (в частност преста) в обществото

Изложението във **втора глава** е насочено към ролята на регионалните медии и по-конкретно на пресата.

Първият параграф обръща внимание на значението на медиите. В. Станев подчертава, че обвързаността между медиите и обществото е двупластова – медиите са продукт на обществото и същото е среда за реализация на основните задачи на средствата за масова комуникация.

Вторият параграф представя медиите като комуникационно средство. Те играят важна роля за гарантиране, че културата не само се познава, популяризира, използва, разбира и съхранява за бъдещите поколения, но и че се използва за насърчаване на

единството между общности или нации, тъй като тя е холистичният начин на живот на хората. Въздействието на медиите върху съвременната култура е огромно, защото те имат способността да присъстват в ежедневието на хората навсякъде по света посредством комуникацията като процес, чрез който културата се създава, модифицира и трансформира. По този начин връзката между комуникацията и културата е неразривна. Културата определя как взаимодействаме с другите. Също така, чрез общуване споделяме, предаваме и разбираме нашите култури от едно поколение на друго. Именно поради това Едуард Хол твърди, че „културата е комуникация и комуникацията е култура“⁶. Нищо чудно тогава, че Еуо заявява, че „комуникацията е жизнената кръв на обществата и културите и е основно средство за социализация на всички нива на човешкото развитие“⁷. Медиите са социална необходимост. Те са средство за задоволяване на социалните потребности и интереси, поради което днес социолозите определят днешната култура като „медийна култура“. Медиите не само си позволяват да създават култура, но също така и да я моделират.

За да се изясни връзката между медиите и обществото в съвременния свят в тази глава сме представили четири основни теории за функционирането на пресата. Изпъква на преден план идеята, че теорията за

---

⁶ Hall, E. The silent language. New York: Doubleday, 1959, pp.186.

⁷ Eyo, I. Determinants of behavior. Nsukka: AP Express Publishers Limited, 2003, pp.23.

социалната отговорност може да разглеждаме като най-адекватна към съвременното функциониране на медиите, защото тя се свързва с ценностите на обществото, сред които ние поставяме културата.

Извеждат се и спецификите на вестника като медия. Съществуването му е тясно свързано с предпочитанията и нагласите на аудиторията. За разлика от електронните медии вестникът може да бъде четен навсякъде и по всяко време. Той изпълнява една основна функция - териториална значимост. Нуждаем се от по-голямо внасяне на конкретизация на общността и по-детайлно отразяване на процесите и събитията, протичащи в нея. Информацията трябва да бъде поднесена адекватно и в подходящия формат, а в този случай регионалните медии в България запълват тази възникнала пропаст.

Специфичността на печата, който изразява съдържанието си чрез писмената дума, се крие преди всичко в по-голямата аналитичност на текстовете, отколкото по радиото и телевизията. Самият процес на четене предполага висока степен на абстрактност на мисленето, активна работа на въображението и интелектуално напрежение. В резултат взаимодействието между автора и читателя става по-тясно. Освен това текстовете на вестници и списания са удобни като хранилище на информация: можете да се върнете към тях за подробно проучване, те са компактни, лесни за копиране и т.н.

В последния параграф на втора глава се прави обща характеристика на вестниците в Югозападна България. Регионалната медия е орган на локалната общностна идентичност. Тя е значително по-близо до гражданите, реагира по-адекватно, търси динамиката на процесите в региона, предлага по-детайлизирана информация, сегментирана и структурирана според специфичните интереси на малките общности.

Независимо че регионалните вестници обикновено са с по-малки тиражи, те са това звено, което изпълнява една изключителна роля - да информират читателите си за събития от местно значение. Всяка една локална общност има нужда от свой източник, който да ѝ предоставя информация. Регионалните медии имат силно изразен регионален патриотизъм откъм редакционното си съдържание и опит да експлицират корените си.

ТРЕТА ГЛАВА

Изследване на регионалните ежедневници - вестник „Струма“ и вестник „Вяра“

В трета глава се апробират теоретичните постановки и емпирично се верифицират изведените хипотези.

За целите на дисертационния труд бяха проследени публикациите в регионалните медии - вестник „Струма“ и вестник „Вяра“ за период от 3 години (2015-2017 г.) с цел да се изведат тематични полета, върху които медиите поставят акцент и допринасят за културната идентичност на региона. От направения анализ на разгледаните

текстове се установи, че през 2016 г. има най-много текстове, свързани със зададената тема в дисертационния труд. Това е и решението ни темпоралните граници на труда да обхванат периода от една календарна година (01 януари 2016 г. - 31 декември 2016 г.).

За календарната 2016 г. вестник „Струма“ има издадени 299 броя, а вестник „Вяра“ – 247 броя. За изчисляване на необходимия обем на извадката спрямо обема на генералната съвкупност, заложеното доверително ниво (95%) и доверителен интервал (6%) е използван специализиран софтуерен калкулатор на извадка (Sample Size Calculator) . Следвайки резултатите от калкулатора е определен обемът на извадката да бъде 172 единици (вестник „Струма“) и 163 единици (вестник „Вяра“).

За да се осигури представителност на изследването, е заложено извадката да е случайна или определена на база случаен подбор. За селектиране на единиците за извадката е използван специализиран софтуер – генератор на случайни числа .

Използван е възвратен подход, т.е при всеки отделен избор присъстват абсолютно всички единици от съвкупността – дори и тези, които вече са били изтеглени. По този начин и при така определените параметри на извадката в емпиричното изследване, следва, че тя има вероятностен характер, което да гарантира обективност и

възможност за екстраполация на изводите и заключенията на базата на получените резултати.

Необходимо е да посочим, че настоящето изследване няма претенцията да бъде напълно изчерпателно, но дава възможност да се „изобрази“ една актуална картина на отразяването на културната идентичност на страниците на регионалната преса.

Основната цел на емпиричното изследване, протичаща от целта, заложена в дисертационния труд, е да се разкрие доколко печатът, в лицето на регионалните ежедневници – вестник „Струма“ и вестник „Вяра“, отразява културната идентичност на населението в Пиринския край. Основният акцент е насочен към анализ на лексиката на текстовете, които представят най-ярките проявления на културата на местните жители като тяхна уникална характеристика за съхранена традиция и търсене на място в един глобален свят.

Задачите пред емпиричното изследване, които произтичат от така поставената цел и от резултатите от вече направеното до момента, са да се определи следното:

- Да се проследи с какви езикови средства регионалните ежедневници в „Струма“ и в „Вяра“ разкриват културната идентичност.
- Да се изведат ключовите думи, които ще бъдат формулирани като единици на контент анализа.

- Да се сравни честотната употреба на ключовите думи в двата ежедневника.
- Да се определи произходът и значението на думите, включени в изследването.
- Да се установят традиционните и неолексикалните практики, отразени в наблюдаваните регионални ежедневника.
- Да се изследват съвременните антропоними в Благоевград, които са важни знаци за културната и националната идентичност и значима част от лексикалното богатство на езика.
- Да се проведе анкетно допитване, свързано със значими за Благоевград и региона културни събития, да се систематизират данните и подложат на анализ.

Един от методите, който е използван в рамките на емпиричното изследване, е контент анализът. Той има широко приложение в изследователската практика, като ефективно се използва при изучаване съдържанието на комуникацията в най-общ смисъл. Според Cole това е „метод за анализ на писмени, устни или визуални комуникационни съобщения“ .

Днес комуникационните изследвания придобиват голямо значение и всъщност самият подход е свързан с

изследването на начина, по който социалните проблеми са представени в медиите. Именно те са този многофункционален канал, по който се осъществява главно комуникацията в обществото. Те разпространяват за масова аудитория събирана, анализирана и различно интерпретирана информация за актуални събития, теми, явления, личности и тенденции на съвременния живот, представят ги в различни жанрове и форми. Ежедневното им присъствие и значима роля на регулатор на социална дейност през годините се увеличава непрекъснато. Медиите са определяни като „четвъртата власт“ поради способността им да влияят върху важни културни процеси в това число и формирането на идентичност. Анализът на съдържанието е „изследователски метод за субективно интерпретиране на съдържанието на текстови данни“⁸. Чрез него ние всъщност придаваме значение на съдържанието (съобщенията) и правим важни заключения.

Изборът на този качествен метод за изследване е продиктуван от факта, че се определя като „една от най-важните изследователски техники в социалните науки“ и от схващането, че това е адекватен и логичен начин да се изследва какво и как медиите представят и какво е желаното внушение.

Контент анализът е приложим за съпоставяне на текстове от един автор както за ограничен период от време, така и за различни времеви периоди. Ще

---

⁸ Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15, 2005 pp. 1277-1288.

подчертаем също, че контент анализът „е най-подходящият метод за улавяне на промените в социални ценности и норми, в образи и стереотипи за “другия“⁹. Според Манаев¹⁰ информацията, набрана чрез контент анализ, може да се отнася до:

1) Показване на това, което е получило отражение в текста.

2) Определяне на това, което съществува само в текста като такъв.

3) Определяне на това, което ще бъде след текста.

Изследователският подход в дисертацията се опира на първото, от изброените по-горе значения на използвания анализ и разглежда изучавания текст като индикатор, по отношение на определени страни от изучавания обект.

Вторият метод е дискурс анализът, което показва, че нашият интерес е насочен не само към конкретни, чисто езикови характеристики на публицистичния текст, но и към по-общия културен контекст, който предопределя използването на определени езикови средства.

Целта на проучването и поставените конкретни задачи позволяват в работата да бъде използван и лексикален анализ, като съвременен езиковедски метод. Лексикалният анализ на дадена дума се извършва с

---

⁹ Лякова, М. Анализ на съдържанието на документи. – В: Качествени методи в социалните науки. УИ „Св. Климент Охридски“. С., 2008., с. 121.

¹⁰ Цитат по Чакалов, Е. Методи за изследване на масовата комуникация. УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2015, с. 333.

помощта на различни езикови речници¹¹. Целта е да се определи произходът и значението на отделните, включени в изследването, лексикални единици. Използвани са и други способности, като класификация на имената (напр. по езикова принадлежност; старинност на съществителните нарицателни и съществителните собствени имена); статистически анализ – прилага се за определяне на състава и типовете имена. Защо се спираме на лексиката – тя е най-бързо променящата се част от един език, за разлика от синтаксиса и фонетиката.

Според McArthur „лексикологията като клон на лингвистиката се занимава с изучаването на произхода, значението, историята и употребата на думи“¹². Т.е. лексикологията често изисква разглеждане на елементи от езиковата система като морфология, семантика и етимология. Смятаме, че включването на тези компоненти в изучаването на лексиката прави лексикологията още по-важна не само в контекста на изучаването на езика, но и в по-големи обществени контексти, където използването на език е особено уместно. Първо, изучаването на лексиката неволно позволява по-задълбочено и всеобхватно разбиране на цялата езикова система. Лексикологията ни позволява да придобием знания не само за словообразуването, но и за езикови компоненти на макро

---

¹¹ Български етимологичен речник. Т. I-VIII, С. БАН, 1972 и сл.; Младенов, Ст. Етимологически и правописен речник на българския книжовен език. С., 194; Старобългарски речник, Т. I 1999, Т. II 2009, С., БАН; Речник на българския език, I-XV, С., БАН, 2001 сл.; Български тълковен речник. С., Наука и изкуство, 2003.

¹² McArthur, T. The Oxford Companion to the English Language. Oxford University Press, New York, 1992, pp. 602.

ниво, като конвенционални семантични и структурни модели, към които често се придържаме. Това убеждение произтича от факта, че лексикалните елементи са градивни елементи на съгласувани, смислени фрази и изречения на даден език. Лексикологията може да ни позволи да измерим конвенционалните семантични и структурни модели, които типичният потребител на езика би срещнал или създал. Езикът се развива с течение на времето и не работи във вакуум.

С други думи, езикът съдържа не само запас от думи, които обикновено разбираме като лексика, но и богатата история и култура, които са помогнали за оформянето на езика какъвто е днес. В резултат на това изучаването на лексиката става важно, тъй като отразява и произхода на групите хора, използващи езика.

Лексикалният анализ на думата е нейна характеристика, която разкрива лексикалния ѝ състав, значение, особености на употреба и произход. Лексикалният анализ включва анализ на думата като лексикална единица, показващ: 1) еднозначност – многозначност на думата; 2) вида на лексикалните значения в контекста; 3) синоними; 4) антоними; 5) произход на думата; 6) принадлежност на думата към общия речник или ограничена употреба; 7) фразеологични връзки на думата. Невъзможно е да се направи пълен лексикален анализ на текста, следователно, когато говорим за лексикален анализ на текста, имаме предвид частичен лексикален анализ.

За разгледания период в текстовете на местната преса са публикувани и статистически данни за личните имена на благоевградчани, както и имената на новородените. „Лексикалната система на всеки отделен език се състои, най-общо, в именната си част, от съществителни нарицателни (апеливи) и съществителни собствени имена“¹³. За по-голяма пълнота включваме в дисертационния труд освен нарицателни имена и съществителни собствени имена, конкретно лични имена. Те са един основен знак за културна идентичност и се нуждаят от специално антропонимно изследване, което вече сме направили по данни от Гражданска регистрация и административно обслужване – Благоевград за 2016 г. Резултатите от този анализ са особено важни и за етнолингвистичната и културната картина на страната като цяло. До голяма степен „те ни ориентират в субкултурните трансформации в ценностната система на българина, защото личните имена са едни от най-ярките социални знаци в етнологии, в социолингвистичен и в лингвокултурологичен аспект. Те идентифицират своя носител по всяко време и на всяко място, като същевременно представляват своеобразен етикет на идеята за личността в случаите, когато тя липсва физически. Определят ги както като културен феномен, така и като

---

¹³ Суперанская, А.В. Апеллятив — онома. – В: Имя нарицательное и собственное. Москва: Наука, 1978, с. 5-32; Суперанская, А.В. Общая теория имени собственного. М.: Наука, 1973; 2. Фототипно изд., 2019.

комуникационен медиатор от най-висш ранг. В социалния свят човекът не би могъл да съществува без име¹⁴.

В настоящето изследване ще се съсредоточим предимно върху определянето на произхода и значението на отделните думи, както и установяването на мястото им в съвременния български език.

Според Е. Добрева и И. Савова „съвкупността от съотнесените чрез повтарящ се семантичен признак елементни номинации се определя като лексико-тематично поле. Всяко поле включва в себе си думи и изрази, подбрани от едно и също речниково семантично обединение“¹⁵.

При структурирането на лексико-тематичните полета се открояват по-важни (централни) и по-малко важни (периферни) обекти, процеси, признаци, обстоятелства и пр. Обозначенията, представящи централните елементи на текста се наричат ключови думи. „Ключовите названия най-пряко и най-ясно изразяват повтарящия се в даден случай семантичен признак“¹⁶.

Както вече беше споменато в увода, един от основните използвани методи в проучването е лексикалният анализ. В настоящия труд ще бъдат представени и подложени на лексикален анализ първите десет най-честотни думи (ключови думи) от пет лексико-

---

¹⁴ Янев, Б. Система на личните имена в българския и немския език. УИ „Паисий Хилендарски“, 2009, с. 16.

¹⁵ Добрева, Е., И. Савова. Текстолингвистика. Шумен, 2010, с. 198.

¹⁶ Пак там, с. 200.

тематични полета, свързани с разкриването на културната идентичност в изследваните региони.

В тази част от труда се анализират в лексикално отношение всички текстове, които отговарят на следните индикатори за подбор на единици за анализ: **Събития, които отразяват традиция или ритуал; Събития, свързани с изкуството.**

Мотивировката за избор на тези индикатори е съобразена с целите и задачите на дисертационния труд и изцяло е повлияна от желанието ни да отразим ролята и мястото на културата в човешкото съзнание, защото според нас не е възможно да се намери сфера и форма на живота, в която културата да не играе съществена роля. Тя се проявява в творчеството на индивида, в начина на възприемане на света и неговото духовно възпроизвеждане, в традициите и обичаите, в мисленето, езика и речта.

Към първата категория събития, в изследователския фокус попадат ритуалите *курбан* и *сватба* и празникът *Сурва*. От една страна, защото във вестниците преобладават статии на тази тематика и от друга – смятаме, че народните обичаи и празници в бита на нашия народ са неотменна част от неговата култура. Именно те предават историческия опит и памет на поколенията и носят богата символика.

Към втората категория се спираме на изложбите и на фестивала „Франкофоли“. Културата и изкуството се

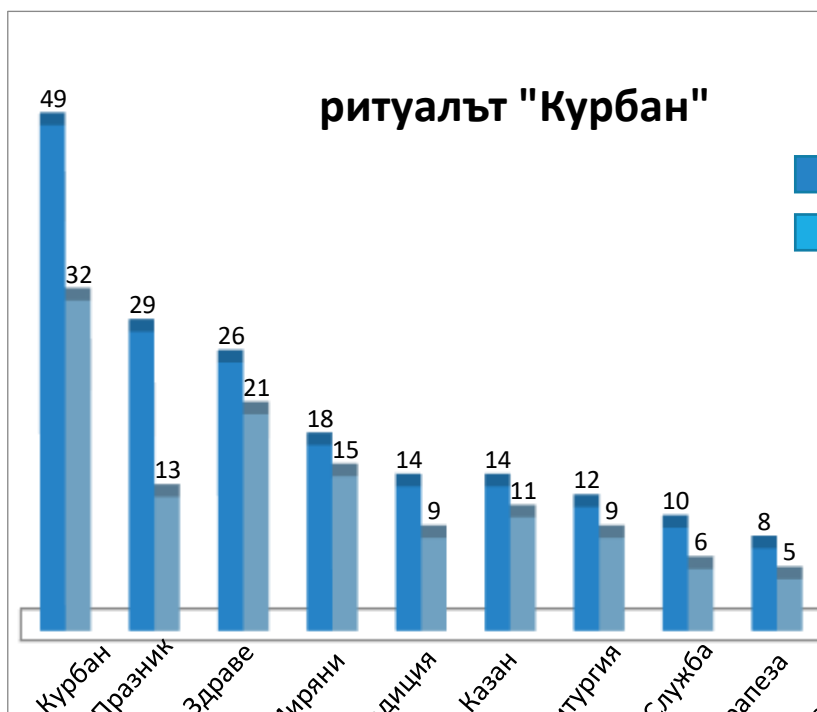

възприемат от много широка аудитория, чрез тях се разкриват човешката същност, човешките сили и човекът като личност.

Ритуалът „Курбан“

Курбанът е типичен обичай за традицията на християните. Стремежът на хората към Бога е всеобщо явление, независимо от това каква е изповядваната вяра. Те имат потребността от доближаване до свящото и служенето му, необходимостта да принесат, да отдадат нещо в името на свящото, което от своя страна се свързва и със значението на думата курбан „жертва, жертвоприношение“. Даряването и поделянето между хората носи скритото послание за единение и сплотяване.

В текстовете, свързани с ритуала курбан десетте най-честотни по употреба лексеми са: *курбан, здраве, миряни, празник, казан, традиция, литургия, служба, трапеза, водосвет*. Тук се представят и още две думи, *наздравица* и *оброчище*, които са от най-стария български лексикален пласт.

Фиг. 1. Съпоставка на честотното разпределение на ключовите думи, използвани в статиите, свързани с ритуала „Курбан“ във в. „Вяра“ и в. „Струма“

Разгледаните думи са част от един по-стар лексикален пласт в българския език. Прави впечатление, че и в двата вестника най-честотните десет думи от лексикотематичното поле „Курбан“ съвпадат напълно. От фигурата ясно проличава, че във вестник „Вяра“ честотата на повтаряне при всички думи е по-голяма от тази във вестник „Струма“. Лексемите *казан* и *курбан* са ранни чужди заемки (има предположение и за прабългарския им

произход). С изключително ниска повторяемост, която не попада в нашата класацията, но все пак смятаме, че трябва да я отразим, е още една българска дума, синоним на курбан – *оброк*¹⁷. Макар и с малка честотност, положителен е фактът, че в местните медии се използва и това старобългарско название *оброк* – дума, която напомня обричане, обещание, молитва.

• Ритуалът „Сватба“

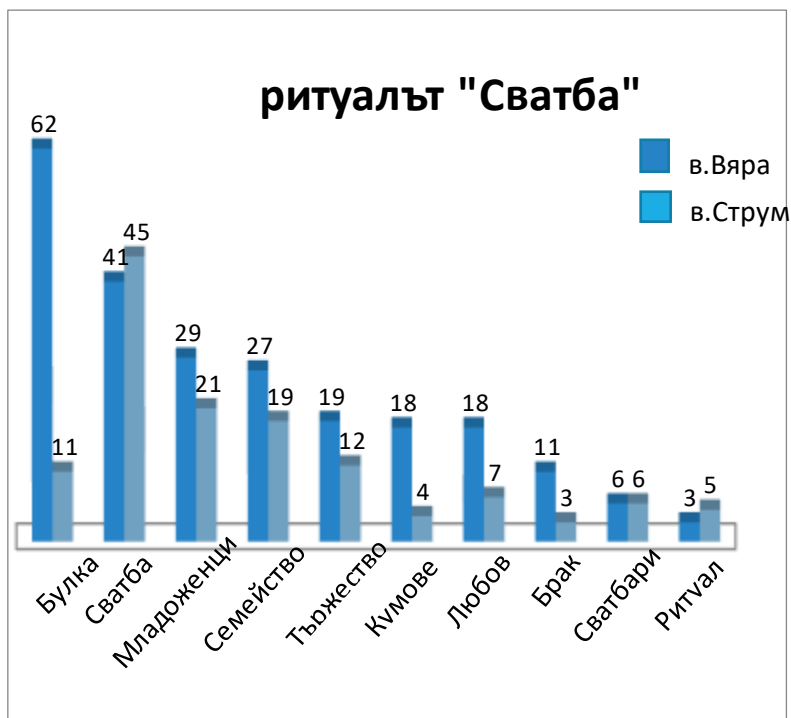
От всички семейни обичаи, един от най-интересните и колоритни е българската сватба. Тя е знаково явление в културата на българите и е център на житейския цикъл. Встъпването в брак е неотменно като раждането и смъртта. Сватбата не само утвърждава едно ново семейство, но и създава обредни предпоставки за здраве и благополучие за всички участници в празника. Този традиционен обичай е празник и център за изява и на народното изкуство.

В текстовете, свързани с ритуала сватба десетте най-честотни по употреба лексеми са: *сватба, младоженци, семейство, тържество, булка, любов, сватбари, ритуал,*

---

¹⁷ Оброк – „обещание, обет, обикновено с религиозен или суверен характер; църковна и обредна служба на определен празник; място, дето правят оброк; производно – оброчище, място, дето правят служба“ (БЕР IV 755).

кумове, брак. Като единични случаи ще бъдат разгледани и думите *обет, клетва, олтар, избраник, венчавка, веселба, невеста.*

Фиг. 2. Съпоставка на честотното разпределение на ключовите думи, използвани в статиите, свързани с ритуала „Сватба“ във в. „Вяра“ и в. „Струма“

Разгледаните думи са част от един по-стар лексикален пласт в българския език. От фигура 2. ясно проличава, че във вестник „Вяра“ честотата на повтаряне при повечето думи е по-голяма от тази във вестник

„Струма“. Думата *булка* държи първенството във вестник „Вяра“, докато във вестник „Струма“ тя е осезаемо пъти по-малко употребена. Това може би се дължи на факта, че лексемата се смята за чуждица и остаряла дума.

От графиката става ясно, че второто място е оспорвано с минимална разлика между лексемите. И двата вестника са предпочели моносемантичната думата *сватба*, която има всички функции на народен празник, вместо *брак* и *ритуал*.

Любов е емоционална дума, която изразява разнообразни вътрешни (субективни) и външни (обективни) положителни оттенъци. Вестник „Вяра“ я е употребил в пъти повече вероятно с цел обективно да представи чувството и настроението на празника.

Разлика се наблюдава и при повторенията на думата *кумове*. Въпреки че в България казват: „Сватба без кум не бива“, вестник „Струма“ е предпочел да наблегне на основните обекти на обичая – *младоженците* и на новото *семейство*.

По-нататък в класацията не се наблюдава съществена разлика при повторенията, с изключение на думите *кумове* и *любов*.

Макар и с единична употреба в лексикалния речник са включени и думи, които са съхранени от

старобългарския период на езика ни – *обет, клетва, олтар, венчавка, веселба.*

- **Празникът „Сурва“**

Сурва е едновременно традиционен празник и съхранено изкуство, смята се, че е още от тракийско време.

В българските земи първи сведения за подобни на кукерските обичаи и игри с изпълнители, които носят маски и облекло от животински кожи, се отнасят за Силистренско в ранното Средновековие VI – VII в. Въз основа на календара и териториалната обособеност в „Кукери и сурвакари“ Ж. Станева разделя народните маскирани игри на два основни типа – кукерски и сурвакарски. Тя посочва, че кукерските игри започват в началото на великите пости – Сирната неделя и са разпространени предимно в Източна и Южна Тракия, включително Средногорието и Родопите, Североизточна България. А сурвакарските игри според авторката се изпълняват в периода от Коледа до Водици (или т. нар. „мръсни дни“), най-често във връзка със Сурва, като този тип е най-характерен за районите на Средна и Южна Западна България и Македония.

Кукерите се наричат още чауши, бабугери, станчинари, мечкаре, старци, сурати, сурвишкаре, джамалари и пр. Такива разграничения правят и Р. Хаджиева и М. Васиева. Те отбелязват, че има „разделение на маскарадните дружини в посока изток/запад или ляво/дясно по поречието на р. Струма. Преобладаващи „бабугери“ на изток, а на запад повече „станченари“. Най-северните части на региона са във владение на „сурвакарите“ .

Кукерите танцуват по улиците, за да изплашат лошите сили и да пропъдят студа. Обичаите и игрите са насочени към предизвикване на плодовитост, здраве и жизненост във всички сфери на стопанския, обществения и личен живот.

В текстовете, свързани с празника Сурва десетте най-честотни по употреба лексеми са: *фестивал, участници, традиция, кукери, сурвакар, дефиле, сурва, бабугер, шоу, обичай.*

Фиг. 3. Съпоставка на честотното разпределение на ключовите думи, използвани в статиите, свързани с празника „Сурва“ във в. „Вяра“ и в. „Струма“

Както е видно, има известни различия между най-употребяваните думи в двата вестника в текстовете, посветени на празника „Сурва“. Във в. „Струма“ лексемата *обичай* е на последно място, докато във „Вяра“ заема доста по-висока позиция (4). Същото се отнася и за думата *сурва*. Във в. „Вяра“ с по-малка честотност е диалектната

бабугер, от което може да се заключи, че този диалектизъм е по-познат в Благоевградско. Също прави впечатление, че чуждите заемки *шоу* и *дефиле* са в дъното на тази таблица в текстовете на в. „Вяра“. Докато в благоевградския вестник *шоу-то* е преди *обичая*. Това е пример как, на практика, домашните думи биват изоставяни и на тяхно място се появяват нови, модерни лексеми.

- **Събития, свързани с изкуството**
- **Изложба**

Изложбата като културен феномен обхваща широки слоеве от обществото и има голямо социално значение, тя е извор на естетически и познавателен опит на модерния човек, средство за художествено и културно образование. Художествената изложба е мястото, където творения на изобразителното изкуство са представени пред публика. Изкуството е компонент на културата, което предава идеи, ценности и разкрива човешката същност. Художествената изложба по своята същност държи огледало към обществото, отразявайки неговите интереси.

В текстовете, свързани с изложбите десетте най-честотни по употреба лексеми са: *изложба*, *художник*,

творба, галерия, майстор, творец, изкуство, експозиция, картина, автор.

Фиг. 4. Съпоставка на честотното разпределение на ключовите думи, използвани в статиите, свързани със събитието „Изложба“ във в. „Вяра“ и в. „Струма“

От фигурата ясно проличава, че във вестник „Вяра“ честотата на повтаряне при повечето думи е по-голяма от тази във вестник „Струма“. Думата *изложба* от вестник „Вяра“ заема челно място, докато във вестник „Струма“ тя е осезаемо пъти по-малко употребена. При второто място отново наблюдаваме значителна разлика в честотата на употреба. От графиката проличава, че третото място е

оспорвано и от двата вестника с минимална разлика помежду си.

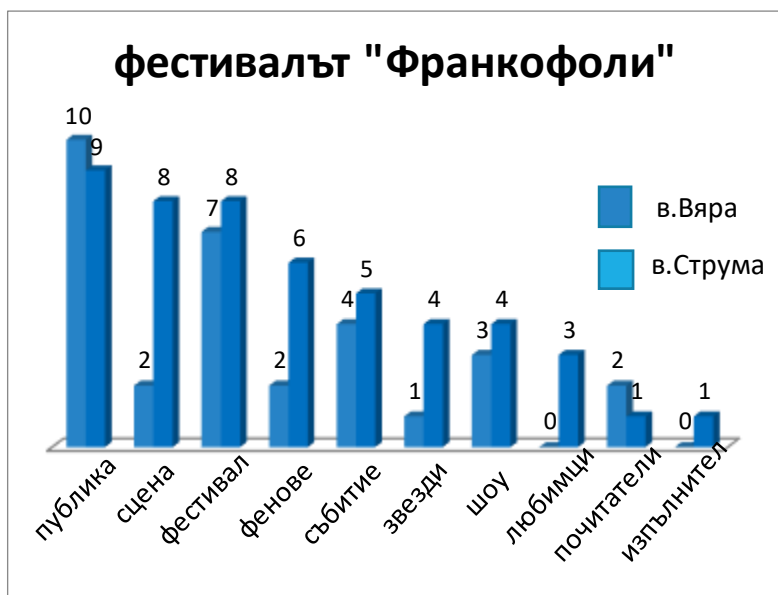
От анализа на десетте най-честотни думи, свързани със събитието „Изложба“, се установи че по-голямата част от тях (7) са традиционни, български думи, вкл. и диалектизми, някои ранни заемки от гр., лат. и др. езици, но не се схващат като чужди. Има три думи, заети в по-ново време, които са част от международната лексика.

- **Фестивалът „Франкофоли“**

Франкофоли е определен за едно от най-големите музикални събития не само в Благоевград, но и на Балканите. Именно фестивалът се явява в ролята на най-мощната институция за оценка на изкуството днес. Чрез успешното му организиране и реализиране се създава и ново отношение към културата и творческите индустрии сред най-широки обществени слоеве. Изкуството позволява своеобразна естетизация и интелектуализация на човешките взаимоотношения, то разширява границите на общуването по един непосредствен и непринуден начин, то е израз на съкровения стремеж към разширяване и обогатяване на жизнения опит и към по-пълна изява на личността. Изкуството ни позволява да виждаме света по

нов начин, да го възприемаме и оценяваме в една по-широка и съдържателна перспектива.

В текстовете, свързани с фестивала „Франкофоли“ десетте най-честотни по употреба лексеми са: *публика, сцена, фестивал, фенове, събитие, звезди, шоу, любимци, почитатели, изпълнител*. Като единични случаи ще бъдат разгледани и думите *фурор* и *спектакъл*.

Фиг. 5. Съпоставка на честотното разпределение на ключовите думи, използвани в статиите, свързани с фестивала „Франкофоли“ във в. „Вяра“ и в. „Струма“

Лексиката, която изяснява това лексикотематично поле, се състои предимно от заемки от други езици. Чуждите думи в българския език са твърде много. Развитието на науката, техниката, литературата и изкуствата постоянно увеличават техния брой. Много от чуждиците в българския език са достояние на всички европейски езици и принадлежат на т. нар. международна лексика. В „Българска лексикология“ Т. Бояджиев говори за широката употреба на пуризма и извежда резултатите от рубриката „Тревога за езика. Да родите дума“. Читателите трябва да заменят 20 от „най-натрапчивите и нахални“ думи, като предложенията вместо *шоу* са: *зяпавина, игровик, шумище, развлек, веселада*¹⁸.

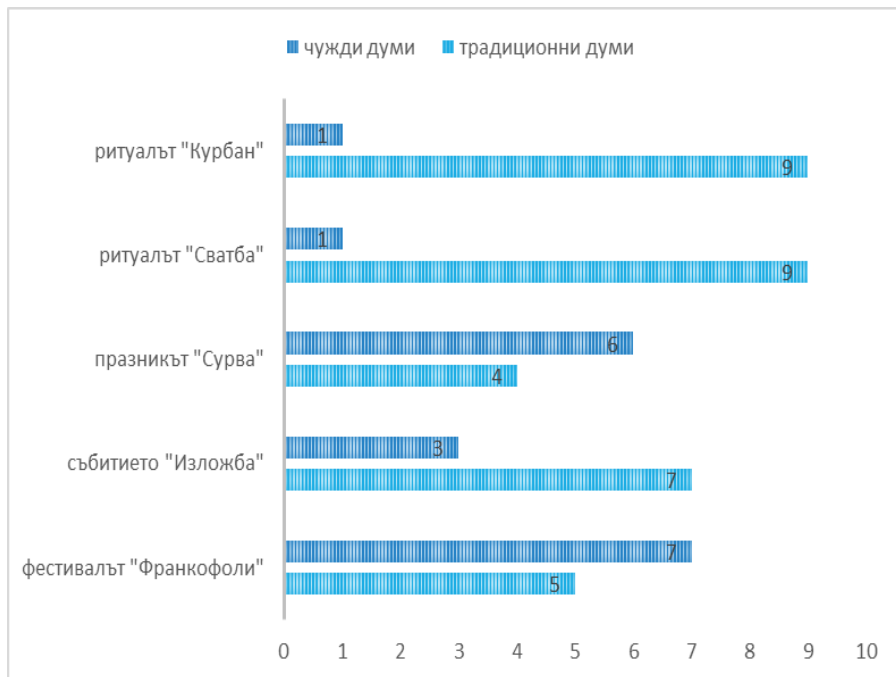
От анализа на десетте най-честотни думи, свързани със събитието „Франкофоли“, се установи, че половината от тях са традиционни, български думи, вкл. и някои ранни заемки от чужди езици, които не се схващат вече като чуждици. Прави впечатление, че в това лексикотематично поле новозаетите чужди думи са най-много, в

---

¹⁸ Бояджиев, Т. Българска лексикология. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2011, с. 203.

сравнение с представените преди това лексеми от другите тематични групи.

Заклучение

Фиг. 6. Съотношение между домашни и чужди думи

От представената по-горе фигура, изобразяваща съотношението между домашни и чужди думи, могат да се направят някои изводи:

А. Преобладаващата част от лексиката е традиционно българска;

Б. Забелязват се и немалко неологизми (нови думи, заемки), които са застъпени в определени лексикотематични полета. Очаквано това са културните събития „Изложба“ и фестивалът „Франкофоли“.

В. Новата лексика е завладяла и лексикотематичното поле на един изконен български празник като „Сурва“. Обяснението трябва да се търси в желанието на жителите от този регион, което е отразено в текстовете на регионалната преса, да представят традицията си като едно по-атрактивно събитие и то да се впише в днешния мултикултурен свят.

Въз основа на направения лексикален анализ на текстове от пресата в Благоевградския регион и проведеното изследване на тенденциите в именуването на най-малките жители на града, могат да се направят следните обобщения:

1. Старинност на лексиката, включена в изследването.

1.1. Традиционни думи, отбелязани и в старобългарски език (от старобългарския и среднобългарския период): **здравѣ, съдравѣ, оврокъ, праздѣникъ, слоужьба; бракъ, стб. къмотръ - черк.-слав. коумъ, XVII в., любты, любтъвѣ, любовь, невѣста, сватъба,**

сѣмниѣ, трѣжѣство, клѣтва, обѣтъ, олѣтарь; обѣчан, творити; зѣвѣзда (с ново значение) и др.

- Диалектна лексика: *бабугер, кукери, невеста, Сурва, сурвакар*, и др.

1.2. Лексика, заета от чужди езици

- Стари заемки: гр. *λειτουργία* „служба“, стб. *литѣргиѣ* ; стб. *трапѣза*, от гр. *τράπεζα*; *μáιστορας*, чрез гр. от лат. *magister*; *хѣдожьство* и др.
- Относително нови заемки и неологизми: *традиция, фестивал, автор, галерия, публика, спектакъл, сцена* и др.; *дефиле, шоу, експозиция, фен, фурур* и др.

Като най-бързо променящата се част от един език, за разлика от синтаксиса и фонетиката, лексиката е свидетелство за развитието на този език в съвременните, глобални условия. Доколко са съхранени най-старите именни пластове, какви размери взимат и с какви темпове нахлуват новите думи в езика ни¹⁹, е въпрос, който заслужава особено внимание.

В текстовете на в. „Вяра“, посветени на разгледаните в труда ритуали, празници и културни

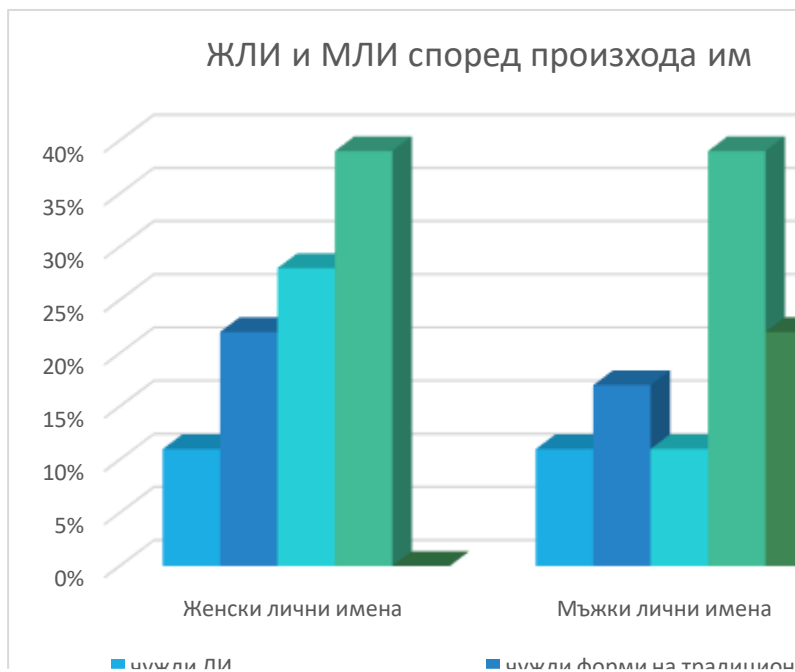
¹⁹ Пернишка, Е., Благоева, Д., Колковска, С. Речник на новите думи в българския език. С., Наука и изкуство, 2010; Благоева, Д., Колковска, С. Речник на новите думи в българския език. (от първите две десетилетия на XXI век. София: Наука и изкуство, 2021.

събития, в сравнение с в. „Струма“ се забелязват повече употреби на старинни думи, диалектизми напр. *венчавка*, *клетва*, *обет*, *олтар*, каквито не са отбелязани на страниците на в. „Струма“.

Чуждите думи в съвременния български език се увеличават непрекъснато. Развитието на науката, техниката, литературата, изкуствата и културата постоянно увеличават техния брой. Много от чуждите в българския език са част и от лексикалните системи на повечето европейски езици и принадлежат на т. нар. международна лексика.

Една от задачите, които бяха поставени в този дисертационен труд, е свързана със съвременните антропоними в Благоевград. Темата, макар и по-рядко, присъства в местната преса. В началото на всяка календарна година вестниците излизат със статистика за най-популярните лични имена при новородените за предходната година. Приемайки констатацията, че личните имена/преномените са важни знаци за културната и националната идентичност и значима част от лексикалното богатство на езика, проведохме специално социономастично изследване върху имената на новородените в Благоевград за изследваната в културно отношение 2016 г.

Фиг. 6. ЖЛИ и МЛИ според произхода им

В началото на 21. век процесите, които се извършват в нашата антропонимна система, са твърде динамични. Сравнявайки имената забелязваме, че традиционните лични имена все още са много харесвани сред бляговградчани. Относно предпочитанията на чужди форми вместо традиционните преномени, тенденцията е по-силно изразена при женските лични имена.

Личното име е един от най-съществените културни и комуникационни индикатори на човешкия индивид. „Името е както културен феномен, така и комуникационен

медиатор от най-висш ранг“²⁰. „Антропонимите се създават, развиват и изменят под влияние на езиковите закони, а тяхната мотивация, разпространение и популярност се определят от въздействието на различни екстралингвистични фактори като културните традиции, религиозни вярвания, обичаите, обществените норми и субективния вкус на хората²¹.

Друга задача, която беше изпълнена в процеса на разработката на дисертационната тема е анализирането на резултатите от проведено анкетно допитване, свързано със значими за Благоевград и региона културни събития. Ние избрахме едно такова знаково събитие.

Това е фестивалът „Франкофоли“, който е определен през 2016 г. от близо 70% от анкетираните като едно от най-важните културни събития, състояли се в Благоевград. Тук от значение се явява класификацията на „Франкофоли“ според формата му на музикално явление. От гледна точка на пространствените измерения го категоризираме като международно събитие, което от своя страна води до повишаване на межкултурния обмен и

---

²⁰ Чолева-Димитрова, А., Янев, Б. Съвременната българска антропонимна система (Мода на личните имена в България). София, 2015, с. 11.

²¹ Choleva-Dimitrova, Anna. Les prénoms bulgares traditionnels au début du XXIe siècle. La tradition revient-elle? – In: Proceedings of the 27th International Congress of Onomastics. Cracow, 2021.

интензивността на социалните контакти. Чрез фестивала се привличат нови целеви групи туристи и се увеличат икономическите приходи. Това води и до популяризиране мястото на провеждане и предоставя допълнителна заетост на местното население. От гледна точка на идентифициране на културата на Благоевград го причисляваме към проявите с ключово значение за региона. За съжаление този така харесван и обичан фестивал беше прекратен и вече не съществува в тази форма в областния град.

От представените данни на анкетата и техния анализ може да се направи извод за широкото място на фестивала „Франкофоли“ в културните предпочитания и практики на анкетираните от Благоевград. Чрез неговото реализиране местното население има възможност да сподели своята култура, да обмени опит и информация с посетители и участници. От друга страна Фестивалът помага на туристите да се докоснат до традициите, обичаите и музиката на благоевградчани.

Изследването потвърди основната си теза, свързана с твърдението, че медиите поддържат културната идентичност като специфичен образ чрез дискурса на регионално ниво. Всеки район, по-голяма област в България, в Европа или в света, има своя култура и идентичност. Югозападният регион е част от културното

многообразие в България. Вярна се оказва и една от хипотезите, че спорадичното (несистемно) отразяване на образователни инициативи, именувателни практики, определени събития и пр. също имат влияние върху изграждането на културния образ и допълват идентичността на региона.

В дисертационния труд са поставени въпроси за културните ориентири на обществото от един регион, а едновременно с това се разкриват и перспективите на гражданите, съхранили и до ден днешен своите традиции, език, обичаи, но същевременно отворени за света с неговите предизвикателства и глобалната му същност.

IV. СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Възоснова на систематизирането и обобщаването на съществуващите теоретични постановки е направена характеристика на кулурата и идентичността и тяхната взаимовръзка.

2. Разкрива се ролята на медиите в обществото за отразяване и съхраняване на културната идентичност в един регион на България.

3. Анализирани са текстове от регионалната преса, конкретно тяхната лексика.

4. Установени са лексикалните пластове – традиционни и старинни български думи; запазването на някои диалектизми, както и наличието на неологизми в текстовете на два вестника.

5. Направено е специално проучване за нагласите на хората от областния град към фестивала „Франкофоли“.

6. Проучени са личните имена на новородените през 2016 г., като е отчетено значението на антропонимите като едни от най-важните знаци за културната идентичност на всеки народ. Проведено е антропонимно изследване, което очертава тенденциите в именуването в Благоевград.

7. По своята същност и използвани различни методи на изследване трудът е интердисциплинарен. С този научно-изследователски поход се цели да се очертае една по-цялостна картина на културната идентичност.

8. Резултатитеот изследването ще имат значение и за следващи научни и по-комплексни изследвания както в сферата на комуникациите, така и за науки като езикознанието, лексикологията, ономастиката, културологията, етнографията и др.

V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Христова, Т. Значението на фестивала „Франкофоли“ в културата на Благоевград. – Сп. „Дзяло“, год. VI, 2018, брой 11, ISSN 1314-9067,

https://www.abcdar.com/magazine/XI/Hristova_1_1314-9067_XI.pdf

2. Христова, Т. Модни тенденции при именуването в Благоевград. – В: Сб. „Проблеми на социолингвистиката“ 13, Обществените процеси и тяхното отражение в езика. София, 2018, 129-134. ISBN 978-954-8305-52-5

3. Христова, Т. Личните имена като знаци на културна идентичност. – В: Сборник *Глъждовати достойтъ*, доклади от Международната ономастична конференция, посветна на 100-годишнината от рождението на проф. дфн Йордан Заимов, София, 20-22 април 2021 г., 18-29. Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2021, 290-299. ISBN: 978-619-245-116-5 (print) ISBN: 978619245117-2 (online).

НАЦИД

Линк: <https://ibl.bas.bg/onomastitchna-konferentsiya-na-tema-vantroponimi-i-antroponimni-izsledvaniya-v-natchaloto-na-xxi-vekv/>